

ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

В статті розглядаються питання корекційно-виховного впливу на розвиток психічних та інтелектуальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектом засобами дидактичних ігор.

Ключові слова: дошкільники з порушенням інтелектом, дидактичні ігри, розумові процеси, корекційно-виховний вплив.

The article considers the issues of correctional and educational impact on the development of mental and intellectual processes of preschool children with intellectual disabilities by means of didactic games.

Key words: preschoolers with impaired intelligence, didactic games, mental processes, correctional and educational impact.

В проблемі попередження порушень розумового розвитку велику роль відіграє максимально рання корекційно-виховна робота, яка дозволяє попередити вторинні відхилення у розвитку дитини. Адже питання первинного дефекту, який безпосередньо пов'язаний з інтелектуальною сферою, є проблемою не лише розвитку, але і корекції.

Важливими шляхами корекційного впливу є винайдення тих умов, які дозволять дитині з порушеннями у майбутньому адаптуватися до оточуючого соціуму. Тому для організації навчання та виховання цих дітей особливу роль відіграють засоби впливу, які спрямовані на активізацію їх пізнавальної діяльності. Особливе місце в процесі навчання та виховання відводиться дидактичним іграм [3].

Вивченням інтелектуальної сфери розумово відсталих дітей займалися багато вчених, серед яких О.Захаров, В.Коган, Г.Сухарева, Є.Баєнський та інші автори, завдяки яким було розроблено методи, методики та програми корекційного впливу.

Для засвоєння засобів орієнтування в оточуючому світі, для розуміння тієї чи іншої дії потрібні багаторазові повторення. Їх дозволяє забезпечити саме дидактична гра, яка зберігає емоційно позитивне відношення до завдання. Вона повинна зробити процес навчання емоційним, дійовим, дозволить дитині одержати власний досвід [1, с. 6].

В більшості проблемних дітей спостерігаються порушення або недорозвиток дрібної моторики та зорово-рухової координації, що утруднює пізнання оточуючого.

Актуальність даної проблеми визначила необхідність дослідження впливу ігрової діяльності, а саме дидактичні гри, на розвиток дітей дошкільників з порушенням інтелекту.

Експериментальна група складалася з п'ятнадцяти дітей, вихованців спеціального дошкільного закладу для дітей з порушенням інтелектуального розвитку. Діагноз досліджуваних: олігофренія у ступені дебільності.

Вік дітей складав від 4,5 років до 5,5 років. У склад групи увійшли 6 дівчат і 9 хлопчиків.

Контрольна група складалася з п'ятнадцяти дітей, вихованців обласного реабілітаційного центру для дітей з інвалідністю аналогічного віку. Контрольну групу склали 8 дівчат і 7 хлопців.

Вивчення ігрової діяльності – невід'ємна частина комплексного дослідження кожної дитини, яке обов'язково проводиться як при його вступі до дошкільного закладу, так і на початку кожного навчального року.

Перше вивчення ігрової діяльності дитини з вадами інтелектуального розвитку, по-перше є необхідним для розробки програми її цілеспрямованого формування. Наступні спостереження за ігровою діяльністю кожної дитини дозволяють цю програму коригувати по ходу навчання і створювати оптимальне для неї предметно-ігрове середовище. Крім того, вивчення ігрової діяльності дозволяє проводити більш ретельну діагностику, спрямовану на виявлення потенційних можливостей розвитку дитини, особливостей його особистості [2, с. 16].

Обстеження ігрової діяльності проводилось на протязі грудня-травня місяців, коли діти з порушенням інтелекту вже адаптувалися до дошкільного закладу. Тому виявлення особливостей ігрової діяльності часто стає можливим після повної адаптації дитини в групі дитячого садка, коли вона звикає до його оточення, спілкування з дорослими і дітьми, почуває себе комфортно.

Обстеження проводилося як у груповій кімнаті, так і під час прогулянки по ігровому майданчику дитячого садка. Для обстеження в груповій кімнаті спеціально було створено ігрове середовище. Обстеження припускає створення ситуацій, в яких дитина вирішувала б конкретні ігрові задачі самостійно чи разом з дорослими.

Результати фіксувалися в картах розвитку дитини або у протоколах дослідження гри дитини.

Процедура дослідження ігрової діяльності вимагає від педагогів відповідної підготовки, вміння своєчасно реагувати на бажання дітей, які виникають у процесі гри, вміння створювати спеціальні ситуації для виявлення того, як діти користуються реальними предметами, предметами-замінниками, уявними предметами в процесі гри тощо.

Обстеження проводилося індивідуально та групами. В залежності від віку, рівня інтелектуальних можливостей і конкретних задач дослідження група може включати від 2 до 5 дітей. Більша кількість дітей, що одночасно брали б участь у грі, ускладнювали процедуру обстеження, тому спостереження проводилося одним спеціалістом або двома, при наявності у грі до 5 дітей. Це допомагало одному втручатися у хід гри, а іншому фіксувати результати і з'ясовувати рівень актуального і найближчого розвитку.

В процесі спостереження педагогам вдалося виявити індивідуальні особливості поведінки дітей, розвиток їх моторики, сенсорного сприйняття, мислення та мовленнєвої діяльності.

Більш повну уяву про можливості дитини дали бесіди з батьками, в ході яких були з'ясовані особливості гри дітей вдома. При цьому було уточнено, з якими іграшками полюбляє грати дитина, які проводяться вдома дидактичні ігри. Отримавши згоду батьків, педагоги можуть відвідати дитину вдома.

Корисним було залучення батьків до вивчення ігрової діяльності дітей. Вони мали змогу не тільки спостерігати за грою дитини, але і проаналізувати її. Таке обстеження було запропоноване батькам для того, щоб порівняти їх результати з висновками від ігор, проведених у дошкільному закладі та вдома. Співставлення результатів паралельного вивчення ігрової діяльності, проведеного батьками і педагогами, дало можливість розробити єдину програму психолого-педагогічного супроводу дитини в дошкільному закладі і сім'ї. Для проведення такого дослідження батькам було запропоновано анкету, що складена таким чином, щоб її зміст відповідав схемі вивчення особливостей розвитку ігрової діяльності дітей у дошкільному закладі.

Після того, як дефектолог разом з логопедом, вихователем повністю дослідили ігрову діяльність кожної дитини в групі, була спланована робота по навчанню дидактичній грі, через яку здійснюється соціальна адаптація дитини з вадами інтелекту, виховується розвиток сенсорного сприйняття, розвиток мислительної та мовленнєвої діяльності.

Гра вивчалася за такими показниками:

1. виділення елементарної інструкції з ситуації;

2. створення слова керівником дії;
3. мета дії – предмет, з яким маніпулює дитина;
4. властивості та переміщення предмета у просторі розкривається за допомогою жестів, дій дорослого з предметами;
5. показ предметів повинен проходити повільно, з фіксуванням того чи іншого момента і позначатися словом;
6. необхідно розвивати відтворення дій дитини на прикладі дій дорослої людини;
7. виховання уваги до мовлення дорослого з розвитком фонематичного слуху та розширенням пасивного словникового запасу.

Поведене експериментальне дослідження дало змогу зробити наступні висновки:

1. Порушення розумового розвитку є результатом незворотних органічних деструктивних змін у тканині мозку, веде за собою порушення структури ігрової діяльності, оскільки діти з відхиленнями у розвитку не оволодівають пошуковими засобами орієнтування.

2. Інтелектуальна аномальність збіднює можливості участі особистості у житті суспільства і значно ускладнює її виховання та навчання і чим раніше почнеться виховання та навчання такої особистості, тим більше шансів з'явиться у дитини для адаптації в суспільстві.

3. Дидактична гра за допомогою дорослих сприяє формуванню цілісного образу в дитини, що спричиняє розвиток предметно-ігрових дій.

4. Засобами дидактичної гри можна досягнути формування уявлень та становлення повноцінного мовлення, що є єдиним процесом у роботі над сприйняттям.

5. Дидактична гра дозволяє розвинути дрібну моторику, сенсорне сприйняття та мислення розумово відсталих дошкільників, що є абсолютною складовою пізнавальної діяльності.

6. В результаті проведеного експериментального дослідження була підтверджена гіпотеза про те, що слабкість інтелектуального розвитку дітей з інтелектуальним недорозвитком обмежують їх рівень соціальної адаптації, а обмеженість соціальної адаптації дітей з порушення розумового розвитку дошкільного віку найбільш виразно виявляється в ігровій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гладченко І.В. комплекс програмно-методичного забезпечення» Зміст корекційно спрямованого навчання та виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К, 2012. С.141.

2. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. С 141.

3. Катаева А.А., Е.А. Стребелева. Дидактические игры в обучении дошкольников с отклонениями в развитии. М.: Владос, 2001. 220 с.

Рекомендує до друку науковий керівник професор Яковлева С.Д.